

RĪGAS DAUGAVGRĪVAS PAMATSKOLA

Parādes iela 5C, Rīga, LV-1016, tālrunis 67432168, fakss 67430210, e-pasts rdgps@riga.lv

IEKŠĒJIE NOTEIKUMI

Rīgā

24.10.2024.

Nr.PSD-24-4-nts

VARDBĪBAS GADĪJUMU RISINĀŠANAS ALGORITMS

Izdota saskaņā ar Ministru kabineta 2023. gada 22. augusta noteikumu Nr. 474 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmā palīdzība un drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos" 15.punktu

I. Algoritma mērķis

1. **Algoritma mērķis** ir pilnveidot un sniegt izglītības iestādes personālam zināšanas un prasmes par vardarbības prevenciju un tās nozīmību, vardarbības jēdzienu un pazīmēm, lai izglītības iestādes personāls varētu savlaicīgi reaģēt un risināt gadījumu, kā arī rīcību gadījumā, kad nepilngadīgais izglītojamais izdara uzvedības pārkāpumu vai apdraud savu vai citu personu dzīvību, veselību un drošību izglītības vidē.
2. Atbildīgais pedagogs, kurš ir izglītības iestādes sociālais pedagogs, veic situācijas analīzi un informē izglītības iestādes vadību par pārkāpumu un tālāku rīcību vardarbības novēršanai. Izglītības iestādes vadītājs var noteikt ar rīkojumu citu darbinieku par atbildīgu personu atkarīgi no situācijas (uzvedības pārkāpumu smaguma līmeni).

II. Vardarbības veidi

3. **Emocionāla vardarbība** ir bērna pašcieņas aizskaršana vai psiholoģiska ietekmēšana (draudot viņam, lamājot, pazemojot viņu, bērna klātbūtnē vardarbīgi izturoties pret viņa tuvinieku vai citādi kaitējot viņa emocionālajai attīstībai).
4. **Fiziska vardarbība** ir bērna veselībai vai dzīvībai bīstams apzināts spēka pielietojums saskarsmē ar bērnu vai apzināta bērna pakļaušana kaitīgu faktoru, tai skaitā tabakas izstrādājumu vai augu smēķēšanas produktu dūmu vai elektroniskās smēķēšanas ierīču tvaiku, iedarbībai.
5. **Seksuāla izmantošana** ir jebkādu seksuāla rakstura darbību veikšana ar vai bez fiziska kontakta ar bērnu nolūkā sniegt vai gūt seksuālu stimulāciju vai seksuālu apmierinājumu, vai citādu labumu, ko veic pieaugušais vai cits bērns, kurš sava vecuma vai attīstības dēļ atrodas atbildības, uzticības vai spēka pozīcijās attiecībā pret upuri. Seksuāla izmantošana var izpausties gan netiešos, gan tiešos seksuālos kontaktos.

6. **Bulings** ir izglītības vidē īstenota apzināta psiholoģiska terorizēšana.
7. **Kiberbulings** ir ilgstoša rīcība vai uzvedība pret vienu vai vairākām personām pret viņu gribu, lai nodarītu psiholoģisku vai fizisku kaitējumu, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, piemēram, e-pasts, sociālie tīkli vai īsziņas (aizskarošu, rupju un nejauku ziņu sūtīšana un ievietošana sociālajos tīklos, nepatiesas informācijas (baumu) izplatīšana tiešsaitē un nepatiesas un aizskarošas informācijas aprites veicināšana.

III. Vardarbības sekas

8. Emocionālā vardarbība pret bērnu var radīt gan īslaicīgas, gan ilgtermiņa sekas, kas var nozīmīgi ietekmēt bērna attīstību un sociālpsiholoģisko funkcionēšanu. Emocionālā vardarbība ir pamatā arī jebkuram citam vardarbības veidam un tā sekas atsevišķos gadījumos ir tikpat smagas.
9. Sekas var būt:
 - 9.1. Uzvedībā (agresīva, antisociāla destruktīva uzvedība, izolēšanās, pakļaušanas, u.c.).
 - 9.2. Sociālajā sfērā (tendence izolēties, neuzticēties, u.c.)
 - 9.3. Kognitīvajā sfērā (grūtības koncentrēties, runas traucējumi, suicidālas domas, u.c.)
 - 9.4. Fiziskā veselībā (miega traucējumi, ēšanas traucējumi, psihosomatiskās saslimšanas, u.c.)
 - 9.5. Emocionālajā sfērā (zems pašvērtējums, depresija un traumēts paštēls, u.c.)
10. Fiziska vardarbība ir viens no vardarbības veidiem, kas ir visvieglāk pamanāms un identificējams, jo fiziskas vardarbības rezultātā cietušajam var būt īslaicīgas sekas fiziskajā veselībā kā redzami zilumi, sasitumi, skrāpējumi, arī lūzumi.
11. Sekas var būt:
 - 11.1. Uzvedībā (agresivitāte, izolēšanās, suicidāla, pašdestruktīva uzvedība, u.c.).
 - 11.2. Sociālajā sfērā (tendence izolēties, neievēro sociāli pieņemtas un ķermeniskas robežas, u.c.)
 - 11.3. Kognitīvajā sfērā (grūtības koncentrēties, atcerēties, veidojas izkropļots priekšstats par sevi, u.c.)
 - 11.4. Fiziskā veselībā (traumas un savienojumi, rētas, miega traucējumi, traucējumi nervu sistēmas darbībā vai attīstībā, u.c.)
 - 11.5. Emocionālajā sfērā (kauna, vainas un baiļu izjūta, vajā emociju kontrole, zems pašvērtējums, u.c.)
12. Seksuāla izmantošana ir viens no vardarbības veidiem, kad bērni seksuālai izmantošanai tiek pakļauti internetā - spiežot bērnu uzņemt un izsūtīt savus vai vienaudžu kailfoto un video materiālus, skatīties pornogrāfiska rakstura materiālu. Dažkārt, bērns, izsūtot savas atkailinātās bildes, pat nenojauš, ka ir gan upuris, gan arī likuma pārkāpējs vienlaicīgi.
13. Sekas var būt:
 - 13.1. Uzvedībā (neatbilstoši vecumam seksualizētā uzvedība, izteikta agresivitāte vai pakļaušanās, suicidālas darbības, sevis savainojoša uzvedība, u.c.).
 - 13.2. Sociālajā sfērā (nespēja rast kontaktu ar citiem bērniem, bailes pazaudēt kontroli attiecībās vai izteikta pakļaušanās, u.c.)
 - 13.3. Kognitīvajā sfērā (grūtības koncentrēties, grūtības atcerēties, sekmju pasliktināšanās, u.c.)
 - 13.4. Fiziskā veselībā (traumas un savainojumi ģenitāliju rajonā, grūtniecība, seksuāli transmisīvās saslimšanas, u.c.)

- 13.5. Emocionālajā sfērā (disociācijas, pēctraumas stresa sindroms, panikas lēkmes, ēšanas traucējumi, izplūdis ķermeņa tēls, u.c.)
14. Bullings / Kiberbullings – pret bērnu var radīt gan īslaicīgas, gan ilgtermiņa sekas, kas var ietekmēt bērna attīstību un sociālpsiholoģisko funkcionēšanu.
15. Sekas var būt:
 - 15.1. Uzvedībā (suicidālas darbības, agresivitāte, antisociāla, destruktīvā uzvedība, u.c.).
 - 15.2. Sociālajā sfērā (sociāla izolēšanās, tendence ātri veidot attiecības ar svešiniekiem, u.c.)
 - 15.3. Kognitīvajā sfērā (grūtības koncentrēties, grūtības atcerēties, sekmju pasliktināšanās, u.c.)
 - 15.4. Fiziskā veselībā (miega un ēšanas traucējumi, enurēze, u.c.)
 - 15.5. Emocionālajā sfērā (kauna, vainas un baiļu izjūta, emocionāla nestabilitāte, viegla aizkaitināmība, u.c.)

IV. Prevencija un prevencijas pasākumi

16. Izglītojamais izglītības iestādē pavada lielu daļu savas dienas. Līdz ar to, izglītības iestādes personālam ir iespējams savlaicīgi fiksēt problēmsituācijas un tās preventīvi risināt.
17. Vienu no prioritātēm izglītības iestādei ir jāizvirza vardarbības prevencija.
18. Visefektīvāk prevenciju vērst uz uzvedības pārkāpumu nepieļaušanu un novēršanu pirms tie izdarīti.
19. Prevenciju iedala trīs līmeņos: primārā, sekundārā un terciārā prevencija.
 - 19.1. Primārā prevencija – pasākumi, kas tiek veikti attiecībā uz visiem izglītojamajiem, pirms parādījušās kādas vardarbības pazīmes, veidojot izglītības iestādē drošu un pieņemamu atmosfēru, veicinot cieņpilnas attiecības, uzlabojot kolektīva sociālās un komunikācijas prasmes.
 - 19.2. Sekundārā prevencija – pasākumi, kas tiek veikti, pamanot paaugstināta riska faktorus, tostarp tādus kā grūtības ģimenē (šķiršanās, konflikti, atkarības, veselības problēmas u.tml.), izglītības iestādes neattaisnota kavēšana (bastošana, klaiņošana), nepietiekama aprūpe no likumiskā pārstāvja puses, iespējama vardarbība pret izglītojamo ģimenē, aizdomas par izglītojamā mentālās veselības grūtībām, utt.
 - 19.3. Terciārā prevencija – pasākumi, kas tiek veikti, lai novērst situāciju, kurā izglītojamais atkārtoti kļūst vardarbīgs un cietušais vēlreiz nonāk situācijā, kurā pret viņu tiek izmantota vardarbība. Skolas vadība informē vecākus par turpmāko rīcību (telefoniski, rakstiski, izmantojot e-klase) un aicina aktīvi sadarboties un iesaistīties rīcības plāna īstenošanā.

V. Uzvedības pārkāpumu smaguma līmeņi

20. Uzvedības pārkāpumus pēc to smaguma var iedalīt trijos līmeņos:
 - 20.1. **1. līmenis** (zems risks) – gadījums tiek risināts izglītības iestādes ietvaros, nav nepieciešama tūlītēja papildu resursu piesaistīšana; iesaistīti tikai likumiskais pārstāvis, izglītības iestādes vadība, atbalsta personāls.
 - 20.2. **2. līmenis** (vidējs risks) – nav tūlītēja apdraudējuma dzīvībai, bet nopietnāki uzvedības pārkāpumi kā pirmajā līmenī, nepieciešama papildu resursu piesaistīšana un Starpinstitūciju sadarbības komandas izveidošana.

- 20.3. **3. līmenis** (augsts risks) – ir apdraudēta izglītojamā vai citu personu dzīvība, pastāv nopietns veselības apdraudējums, nepieciešama nekavējoša rīcība un papildu resursu piesaistīšana ārpus izglītības iestādes: iesaistīta pašvaldības sadarbības grupa – izglītības iestādes pārstāvji, sociālais dienests, bāriņtiesa, policija, nevalstiskas organizācijas (NVO) un citas.

VI. Uzvedības pārkāpumu izvērtēšanas kritēriji

21. **1.līmeņa kritēriji** (kritēriju uzskaitījums nav izsmeļošs):

- 21.1. atklāta necieņas izrādīšana pret izglītības iestādes darbinieku,
- 21.2. atklāta necieņas izrādīšana pret citu izglītojamo,
- 21.3. necenzētu (rupju) vārdu lietošana,
- 21.4. pedagoga, atbalsta personāla aizrādījumu ignorēšana,
- 21.5. mācību procesa norises traucēšana,
- 21.6. cits iekšējās kārtības noteikumu, kas nav saistīti ar sevis vai citu dzīvības, veselības un drošības apdraudēšanu, pārkāpums.

22. **2. līmeņa kritēriji** (kritēriju uzskaitījums nav izsmeļošs):

- 22.1. sistemātiska izglītības iestādes veikto pasākumu kopums, lai novērstu konstatēto 1. līmeņa uzvedības pārkāpumu atkārtēšanos un uzlabotu izglītojamā uzvedību, nav devis pozitīvus rezultātus (izglītojamā uzvedība neuzlabojas vai pasliktinās),
- 22.2. regulāra vai izteikta klases, grupas, izglītības iestādes darba traucēšana,
- 22.3. sistemātiska vispārpieņemto atklāta necieņas izrādīšana uzvedības normu ignorēšana, necieņas uzrādīšana,
- 22.4. bulings (tiranizēšana, iebiedēšana, pazemošana vai pakļaušana ar vardarbības draudiem) izglītības vidē,
- 22.5. tīša mantas bojāšana, kā rezultātā tiek vai var tikt apdraudēta citu personu manta, veselība, drošība,
- 22.6. atkārtota (sistemātiska) vardarbīgu darbību veikšana,
- 22.7. cits iekšējās kārtības noteikumu, kas saistīts ar sevis vai citu dzīvības, veselības un drošības apdraudēšanu, pārkāpums.

23. **3. līmeņa kritēriji:**

- 23.1. **2.līmeņa** uzvedības pārkāpumu veikšana grupā (divas vai vairākas personas),
- 23.2. tīša jebkādas vardarbības veikšana, radot tiešu nopietnu apdraudējumu paša vai citu personu veselībai, drošībai, dzīvībai,
- 23.3. tīša jebkādas vardarbības veikšana, kā rezultātā cietušajai personai bijusi nepieciešama tūlītēja medicīniskās palīdzības sniegšana,
- 23.4. tīša jebkādas vardarbības veikšana, kā rezultātā iestājusies cietušās personas nāve.

VII. Rīcības soļi gadījuma risināšanā (1., 2. un 3. pielikumi)

VIII. Rīcība, kad cietis izglītības iestādes darbinieks (4. pielikums)

IX. Sadarbības partneri un atbalsta saņemšana

- 24. Sociālais dienests, Bāriņtiesa, Policija, Bērnu aizsardzības centrs (BAC), Izglītības iestādes dibinātājs (RVP IKSD), Izglītības kvalitātes valsts dienests (IKVD), Valsts probācijas dienests, nevalstiskas organizācijas (NVO) un citas juridiskas un fiziskas personas: veselības aprūpes specialisti, psihologs, mentors, mediators.
- 25. BAC izveidoja vardarbības intervences nodaļu, kura sniedz praktisku, metodisku un

informatīvu atbalstu, kā arī veic gadījuma analīzi un palīdz izglītības iestādēm nodrošināt preventīvus pasākumus vardarbības mazināšanai, kā arī veic vardarbības gadījumu koordinēšanu un vadīšanu augsta līmeņa krīzes situācijās.

26. Vardarbības intervences komandas speciālisti:

- 26.1. Sniedz atbalstu preventīvo pasākumu nodrošināšanā vardarbības mazināšanai.
 - 26.2. Sniedz praktisku, metodisku un informatīvu atbalstu par gadījuma risināšanu izglītības iestādēm un citām iestādēm, kurās ilgstoši uzturas bērni.
 - 26.3. Veic krīzes gadījuma koordinēšanu augsta līmeņa krīzes situācijās.
 - 26.4. Veic krīzes gadījuma analīzi kopīgi ar iestādes personālu, lai sekmētu gadījuma risināšanu un personāla izpratni par turpmāk veicamajām darbībām krīzes situācijas un risku mazināšanai.
 - 26.5. Izstrādā ieteikumus izglītības iestādēm un citām iestādēm, kurās ilgstoši uzturas bērni, un kurām sniegts atbalsts krīzes gadījuma vadībā, lai veicinātu ilgtermiņa sadarbību un mazinātu iespējamus bērnu tiesību pārkāpumus.
27. Saņemt atbalstu un ziņot par augsta līmeņa krīzes situācijām var:
- 27.1. Rakstot uz Bērnu aizsardzības centra Vardarbības intervences nodaļas vadītājas e-pastu Ieva.Krapane@bac.gov.lv;
 - 27.2. Zvanot uz tālr.67359147 darba laikā;
 - 27.3. Ārpus Bērnu aizsardzības centra darba laika aicinām zvanīt uz diennakts Bērnu un pusaudžu uzticības tālruni 116111 (zvans bez maksas).

Direktore

O.Seļutina

Dubovs 26133703

